

วิชามรดก ครั้งที่ ๘

เมทินี ชโลธร

หัวข้อทบทวน

- กองมรดก
- พันัยกรรม
- ทายาทโดยธรรม
- การแบ่งทรัพย์มรดก
- การเสียสิทธิในการรับมรดก
- กรณีพระภิกษุ
- ผู้จัดการมรดก

๑. กองมรดก

ความเกี่ยวข้องกับเรื่องอื่นๆ

- การถูกกำจัดเพราะยกย้ายปิดบังทรัพย์สินมรดก
- การสละมรดก
- การทำพินัยกรรมการถูกบังคับชำระหนี้
- อายุความมรดก

๑. กองมรดก

ทรัพย์สิน

สิทธิ

หน้าที่และความรับผิดชอบ

เว้นแต่ เป็นการเฉพาะตัว ไม่ว่าจะตามกฎหมายหรือโดย
สภาพ

ทรัพย์สิน สิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบ

มีอยู่ ก่อน
หรือ ขณะที่เจ้ามรดก
ถึงแก่ความตาย
เป็นมรดก

เกิดขึ้นหลัง
หรือเกิดเนื่องจาก
เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย
ไม่เป็นมรดก

เงินที่ได้รับจากการประกันชีวิตเป็นกองมรดกหรือไม่

● ฎีกาที่ ๘๒๑/๒๕๕๔

ผู้ตายทำสัญญาประกันชีวิตไว้กับบริษัท ก. โดยระบุภริยาเป็นผู้รับประโยชน์ แต่ภริยาตายก่อน เมื่อผู้ตายถึงแก่ความตาย บริษัท ก. ตั้งจ่ายตัวแลกเงินระบุชื่อภริยาเป็นผู้รับเงิน

ดังนั้น เงินตามสัญญาประกันชีวิตมิใช่ทรัพย์สินที่ผู้ตายมีอยู่ในขณะถึงแก่ความตายจึงมิใช่ทรัพย์สินมรดกของผู้ตาย ส่วนภริยาผู้ตายซึ่งเป็นผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ก็ตายก่อนผู้ตาย ย่อมไม่อยู่ในฐานะผู้รับประโยชน์ที่จะได้รับเงินตามสัญญาประกันชีวิต สิทธิของภริยาผู้ตายที่จะได้รับเงินตามกรมธรรม์ยังไม่เกิดขึ้น เงินตามตัวแลกเงินจึงไม่เป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทของภริยาผู้ตาย

แม้เงินตามตัวแลกเงินจะมีใช้ทรัพย์สินมรดกของผู้ตาย แต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๖ ลักษณะมรดกเป็นบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งในอันที่จะใช้บังคับแก่เงินตามสัญญาประกันชีวิต เงินตามตัวแลกเงินจึงควรตกแก่ทายาทโดยธรรมของผู้ตายเสมือนหนึ่งเป็นทรัพย์สินมรดก

วิชาครอบครัวส่วนที่สำคัญเกี่ยวข้องกับวิชามรดก

ของหมั้น- เป็นทรัพย์สินที่ฝ่ายชายส่งมอบหรือโอนให้หญิง เพื่อเป็นหลักฐานว่าจะสมรสกับหญิง เมื่อหมั้นแล้วของหมั้นตกเป็นสิทธิแก่หญิง ตามมาตรา ๑๔๓๗ และเมื่อจดทะเบียนสมรสแล้วเป็นสินส่วนตัวของหญิงตามมาตรา ๑๔๗๑ (๔)

สินสอด - เป็นทรัพย์สินที่ฝ่ายชายให้แก่บิดามารดา ผู้รับบุตรบุญธรรม หรือผู้ปกครองฝ่ายหญิงเพื่อตอบแทนการที่หญิงยอมสมรส

- ทั้ของหมั้นและสินสอดตกเป็นกรรมสิทธิ์ของหญิงหรือฝ่ายหญิงตั้งแต่เมื่อได้ส่งมอบทรัพย์สินให้
- หากชายคู่หมั้นหรือหญิงคู่หมั้นถึงแก่ความตายก่อนสมรส หญิงหรือฝ่ายหญิงไม่ต้องคืนแก่ฝ่ายชายตามมาตรา ๑๔๔๑ หากหญิงถึงแก่ความตายก็เป็นทรัพย์สินมรดกของหญิงที่จะตกทอดแก่ทายาท

สินส่วนตัว / สินสมรส

●สินส่วนตัว

●ม. ๑๔๗๑

●ม. ๑๔๗๒

●สินสมรส

●ม. ๑๔๗๔

สินส่วนตัว/สินสมรส

- ต้องพิจารณาให้ได้ความแน่ชัดว่า ทรัพย์สินอะไรเป็นสินส่วนตัว อะไรเป็นสินสมรส ตามมาตรา ๑๔๗๑, ๑๔๗๒ และมาตรา ๑๔๗๔
- ของขวัญเนื่องในการสมรส แม้จะให้ก่อนสมรสก็เป็นทรัพย์สินที่คู่สมรสได้มาระหว่างสมรส จึงถือว่าเป็นสินสมรส

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๒๕๙/๒๕๒๙

ของขวัญที่เป็นของใช้ในครอบครัวซึ่งญาติและเพื่อนของคู่สมรสมอบให้เนื่องในวันสมรสนั้น ผู้ให้ย่อมมีเจตนาที่จะให้คู่สมรสได้ใช้สอยเมื่ออยู่ร่วมกัน ถ้าไม่ปรากฏว่าผู้ให้รายใดแสดงเจตนาไว้เป็นพิเศษว่า มอบแก่คู่สมรสฝ่ายใดโดยเฉพาะแล้ว แม้จะเป็นของที่มอบให้โจทก์ก่อนวันแต่งงาน ๑ วันก็ตาม ก็ถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่คู่สมรสได้มาระหว่างสมรส ย่อมตกเป็นสินสมรสตามมาตรา ๑๔๗๔ (๑)

การสมรส

- ตามมาตรา ๑๔๔๘ การสมรสจะกระทำได้อต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์ แต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นก็ได้
- เมื่อสมรสกันแล้วจะทำการสมรสในขณะที่ตนมีคู่สมรสอยู่ไม่ได้ ตามมาตรา ๑๔๕๒ หากทำไปก็เป็นการสมรสซ้อนไม่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา
- การสมรสย่อมสิ้นสุดลงด้วยความตาย การหย่า หรือศาลพิพากษาให้เพิกถอน ตามมาตรา ๑๕๐๑

เหตุที่ทำให้การสมรสเป็นโมฆะ

- ๑.ฝ่าฝืนม. ๑๔๔๙ — การสมรสที่ชายหรือหญิงเป็นบุคคลวิกลจริตหรือบุคคลที่ศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- ๒.ฝ่าฝืนม.๑๔๕๐ — การสมรสที่ชายหญิงเป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรงต่อกัน หรือพี่น้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา
- ๓.ฝ่าฝืนม. ๑๔๕๒ - การสมรสซ้อน
- ๔.ฝ่าฝืนม.๑๔๕๘ — การสมรสที่ชายหญิงไม่ยินยอมเป็นสามีภรรยา
(จะมีผลต่อความเป็นทายาทโดยธรรมประเภทคู่สมรส)

การตกทอดแห่งทรัพย์สินมรดก

ความตายของเจ้ามรดก

ตายโดยธรรมชาติ

ตายโดยผลของกฎหมาย

ความสามารถของทายาท

การได้มาซึ่งทรัพย์สินมรดก

- ได้มาในฐานะผู้รับพินัยกรรม

- ได้มาในฐานะทายาทโดยธรรม

- ได้มาโดยการรับมรดกแทนที่

- ได้มาโดยการสืบมรดก

- ได้รับทรัพย์สินมรดกของวัดกรณีพระภิกษุมรณภาพ

- ได้มาของแผ่นดินกรณีมรดกที่ไม่มีผู้รับ

๒. พินัยกรรม

พินัยกรรม

พินัยกรรมคือ เอกสารที่แสดงเจตนากำหนดการ
เพื่อตายด้วยคำสั่งครั้งสุดท้ายในเรื่องทรัพย์สิน
ของตนเอง หรือการต่างๆอันจะให้เกิดผลบังคับ
ตามกฎหมายเมื่อผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตาย
ซึ่งจะต้องทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๒/๒๕๐๓

เงินช่วยเพื่อนครู (ช.พ.ค.) ซึ่งสมาชิกช่วยกัน
บริจาคเพื่ออนุเคราะห์ช่วยเหลืองานศพและ
ครอบครัวของสมาชิกคนใดคนหนึ่งซึ่งถึงแก่กรรม
ลงนั้น ไม่ใช่กองมรดกของผู้ตาย ผู้ตายจึงทำ
พินัยกรรมยกให้ใครไม่ได้

ความสามารถของผู้ทำพินัยกรรม
พิจารณาเวลาที่ทำพินัยกรรม

ความสามารถของผู้รับพินัยกรรม
พิจารณาเวลาที่เจ้ามรดกตาย

ความสามารถของผู้ทำพินัยกรรม

๑. ผู้เยาว์

- อายุ ๑๕ ปี บริบูรณ์
- ไม่ต้องได้รับความยินยอมจาก
ผู้แทนโดยชอบธรรม

๒. คนไร้ความสามารถ

คือคนวิกลจริตที่ศาลสั่งเป็นคนไร้

ความสามารถ ตามมาตรา ๒๘

- ทำพินัยกรรมไม่ได้ หากทำเป็นโมฆะ
- จะทำได้ต่อเมื่อศาลมีคำสั่งเพิกถอนคำสั่ง
ให้เป็นคนไร้ความสามารถแล้ว

๓. คนวิกลจริต คนเสมือนไร้

ความสามารถ

ทำได้ ไม่ต้องขอความยินยอมจากผู้ใดทั้งสิ้น แต่หากพิสูจน์ได้ว่าขณะทำมีจิตวิกล พิษยกรรมเป็นอันเสียเปล่า (มาตรา ๑๗๐๔ วรรคสอง)

บุคคลต้องห้ามมิให้เป็นผู้รับทรัพย์ตาม พิษยกรรม

- ผู้ปกครอง คู่สมรส บุพการี ผู้สืบสันดาน พี่น้องของผู้ปกครอง (ดูตอนทำพิษยกรรม)
- ผู้เขียนหรือพยานในพิษยกรรม รวมทั้งคู่สมรส
- พนักงานเจ้าหน้าที่ที่จดข้อความในพิษยกรรม ตาม ม. ๑๖๖๓

บุคคลต่อไปนี้ เป็นพยานไม่ได้

- ผู้ซึ่งยังไม่บรรลุนิติภาวะ
- บุคคลวิกลจริต หรือบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นผู้เสมือนไร้ความสามารถ
- บุคคลที่หูหนวก เป็นใบ้ หรืออักษุบอดทั้งสองข้าง

แบบของพินัยกรรม

- -พินัยกรรมแบบธรรมดา
  - -พินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับ
  - -พินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง
- (ฎ. ๓๕๘๔/๒๕๖๔)

พินัยกรรมแบบธรรมดา ตามมาตรา ๑๖๕๖

๑. ทำเป็นหนังสือ

๒. ลงวัน เดือน ปี ที่ทำ -หากไม่ลงไว้พินัยกรรมย่อมเป็นโมฆะ

๓. ผู้ทำพินัยกรรมต้องลงลายมือชื่อต่อหน้าพยานอย่างน้อย ๒ คน พร้อมกัน

พินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับ ตามมาตรา ๑๖๕๗

๑. ผู้ทำพินัยกรรมต้องเขียนพินัยกรรมด้วยตนเองทั้งฉบับ

๒. ต้องลงวัน เดือน ปี

๓. ผู้ทำพินัยกรรมต้องลงลายมือชื่อของตน

พินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมือง ตามมาตรา ๑๖๕๘

๑. ผู้ทำพินัยกรรมแจ้งข้อความที่ประสงค์จะใส่ไว้ในพินัยกรรมแก่กรรมการ
อำเภอต่อหน้าพยานอย่างน้อย ๒ คน

๒. กรรมการอำเภอต้องจดข้อความที่ได้รับแจ้งและอ่านข้อความให้ผู้ทำ
พินัยกรรมและพยานฟัง

๓. ผู้ทำพินัยกรรมและพยานลงลายมือชื่อ

๔. กรรมการอำเภอต้องลงลายมือชื่อ และลงวัน เดือน ปี ทั้งจดลงไว้ด้วย
ตนเองเป็นสำคัญว่าพินัยกรรมทำขึ้นถูกต้องตามมาตรา ๑๖๕๘ (๑) ถึง (๓)
และประทับตราตำแหน่งไว้เป็นสำคัญ

ข้อสังเกต

- ผู้ทำพินัยกรรมจะใช้วิธีลงลายมือชื่อ หรือลงลาย
พิมพ์นิ้วมือโดยมีพยานลงลายมือชื่อรับรอง ๒ คน
ก็ได้ ยกเว้นพินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับ ผู้ทำ
พินัยกรรมต้องลงลายมือชื่อเท่านั้น ตามมาตรา
๑๖๕๗ วรรคหนึ่ง

ไม่ว่ากรณีใดๆ ผู้ทำพินัยกรรมไม่อาจใช้ตราประทับ
หรือแสตมป์ได้

-พยานในพินัยกรรมแบบธรรมดา แบบเอกสารฝ่ายเมือง และแบบเอกสารลับ ต้องลงลายมือชื่อเท่านั้น จะลงลายพิมพ์นิ้วมือ เครื่องหมายหรือแกลงใดตาม มาตรา ๕ วรรคสองไม่ได้

- หากพยานในพินัยกรรมไม่ลงลายมือชื่อไว้ก็มีผล เหมือนว่าไม่มีพยานคนนั้น หากยังมีพยานอื่นครบ จำนวนก็ใช้ได้ แต่ถ้าลงลายมือชื่อไม่ครบ พินัยกรรมเป็นโมฆะเพราะผิดแบบ

การตกไปของพินัยกรรมหรือข้อกำหนด พินัยกรรม

(๑) เมื่อผู้รับพินัยกรรมตายก่อนผู้ทำ
พินัยกรรม (ม. ๑๖๙๘(๑))

- ไม่มีความสามารถเป็นผู้รับพินัยกรรม
- ผู้สืบสันดานรับมรดกแทนที่ไม่ได้

การตกไปของพินัยกรรมหรือข้อกำหนดพินัยกรรม

๓. เมื่อผู้รับพินัยกรรมบอกสละพินัยกรรม (ม. ๑๖๙๘(๓))

- การสละพินัยกรรมเป็นการสละมรดกอย่างหนึ่ง จึงต้องทำตามแบบที่กม.กำหนด
- มีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่ผู้ทำฯตาย
- ผู้สืบสันดานสืบมรดกตามพินัยกรรมไม่ได้

๓. ทายาทโดยธรรม

ทายาทโดยธรรม

- ทายาทโดยธรรมประเภท
คู่สมรส
- ทายาทโดยธรรมประเภทญาติ

ทายาทโดยธรรมประเภทญาติ

- (๑) ผู้สืบสันดาน
- (๒) บิดามารดา
- (๓) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน
- (๔) พี่น้องร่วมบิดาหรือร่วมมารดาเดียวกัน
- (๕) ปู่ ย่า ตา ยาย
- (๖) ลุง ป้า น้า อา

(๑) ผู้สืบสันดาน - บุตรของเจ้ามรดกชั้นที่
สนิทที่สุดเท่านั้นที่มีสิทธิได้รับมรดก

บุตรชอบด้วย
กฎหมาย

ถือว่าเป็น
ผู้สืบสันดาน
เหมือนกับบุตร
ชอบด้วยกฎหมาย
(๑๖๒๓)

● **บุตรชอบด้วยกฎหมาย**

- บุตรที่บิดามารดาจดทะเบียน
สมรสกัน - มาตรา ๑๕๓๖, ๑๕๓๗,
๑๕๖๐ และ ๑๕๓๘
- บุตรที่บิดามารดาไม่ได้จดทะเบียน
สมรสกัน - มาตรา ๑๕๔๓

● ถือว่าเป็นผู้สืบสันดาน เหมือนกับบุตร
ชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา ๑๖๒๗)

● บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้ว

● บุตรบุญธรรม

* กลุ่มนี้บุตรมีสิทธิได้รับมรดกของบิดา แต่
บิดาไม่มีสิทธิได้รับมรดกของบุตรที่ตนรับรอง
และบุตรบุญธรรม

คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๒๕/๒๕๑๐

บิดากับบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตามปกติไม่มีสิทธิ
และหน้าที่ตามกฎหมายต่อกัน และไม่มีสิทธิได้รับมรดก
ซึ่งกันและกันด้วย ม.๑๖๒๗ วางข้อยกเว้นให้บุตรที่ไม่
ชอบด้วยกฎหมายที่บิดารับรองแล้วมีสิทธิรับมรดกของ
บิดา จึงต้องตีความโดยเคร่งครัด กฎหมายบทนี้บัญญัติ
ไว้แต่ให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนบุตรชอบด้วย
กฎหมาย แต่มิได้ให้ถือว่าเป็นบิดาที่ชอบด้วยกฎหมาย
ฉะนั้นบิดาไม่มีสิทธิรับมรดกของบุตร

ทายาทโดยธรรมประเภทคู่สมรส

ได้แก่ สามี หรือภริยาชอบด้วย
กฎหมายของเจ้ามรดก

ต้องพิจารณาขณะเจ้ามรดกตาย โดย
ขณะนั้นต้องจดทะเบียนสมรสกันและ
ยังมีได้จดทะเบียนหย่าขาดจากกัน

๔. การแบ่งทรัพย์สินมรดก

การแบ่งมรดกแก่ทายาทโดยธรรม

- การแบ่งทรัพย์สินแก่คู่สมรส
  - ถ้าเจ้ามรดกมีคู่สมรสชอบด้วย กฎหมาย ในขณะตาย ต้องแบ่งทรัพย์สินระหว่างคู่สมรสก่อน
  - สิ้นสมรสแบ่งคนละครึ่งคิดส่วนแบ่ง ณ ขณะตาย

ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดก

- หลัก — หากทายาทลำดับก่อนหรือผู้รับมรดกแทนที่มีชีวิตอยู่ ทายาทลำดับถัดไปไม่มีสิทธิในมรดก (ม. ๑๖๓๐ วรรค ๑)
- ข้อยกเว้น ทายาทลำดับ(๑) ไม่ตัด(๒) หากมีทั้งสองลำดับ ให้บิดามารดา(แต่ละคน) ได้ส่วนแบ่งเสมือนเป็นทายาทชั้นบุตร

การแบ่งส่วนมรดกของทายาทลำดับเดียวกัน

- ทายาทโดยธรรมลำดับเดียวกัน ถ้ามีหลายคน ได้
ส่วนแบ่งคนละเท่าๆกัน หากมีคนเดียวรับไป
ทั้งหมด
- ในระหว่างผู้สืบสันดานต่างชั้นกัน บุตรของเจ้า
มรดกในชั้นที่สนิทที่สุดเท่านั้นที่จะได้รับ ชั้น
ถัดไปจะได้รับก็ต้องอาศัยการรับมรดกแทนที่

การแบ่งส่วนมรดกของทายาทที่เป็นคู่สมรส

๑. ถ้ามีลำดับ (๑) ผู้สืบสันดาน (หรือมี
ผู้รับมรดกแทนที่) ไม่ว่าจะมามีลำดับ (๒)
บิดามารดาด้วย หรือไม่ –
คู่สมรสได้รับเสมือนเป็นทายาทชั้นบุตร

๒. ถ้ามีเพียงลำดับ (๒) บิดามารดา
โดยไม่มีลำดับ (๑) ผู้สืบสันดาน หรือ
มีเฉพาะลำดับ (๓) พี่น้องร่วมบิดา
มารดา - **คู่สมรสได้รับกึ่งหนึ่ง**

๔. ถ้ามีลำดับ(๔) หรือลำดับ (๕) หรือ
ลำดับ (๖) - **คู่สมรสได้รับสองในสาม**

๕. ถ้าไม่มีทายาทลำดับ (๑) ถึง
(๖) และไม่มีผู้รับมรดกแทนที่
เหลืออยู่ - **คู่สมรสรับไปทั้งหมด**

การรับมรดกแทนที่

การรับมรดกแทนที่ ตามมาตรา ๑๖๓๕

ถ้าบุคคลใดซึ่งจะเป็นทายาทตามมาตรา ๑๖๒๕ (๑)(๓)(๔) หรือ (๖) ถึงแก่ความตาย หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย ถ้าบุคคลนั้นมีผู้สืบสันดานก็ให้ผู้สืบสันดานรับมรดกแทนที่ ถ้าผู้สืบสันดานคนใดของบุคคลนั้นถึงแก่ความตายหรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกเช่นเดียวกันก็ให้ผู้สืบสันดานของผู้สืบสันดานนั้นรับมรดกแทนที่ .....

ผู้มีสิทธิรับมรดกแทนที่ ตามมาตรา ๑๖๔๓

สิทธิที่จะรับมรดกแทนที่กันนั้นได้เฉพาะ
แก่ผู้สืบสันดานโดยตรง ผู้บุพการีหา
มีสิทธิดังนั้นไม่

การรับมรดกแทนที่

- มีแต่ในทายาทโดยธรรม
- จะมีการรับมรดกแทนที่ได้ต่อเมื่อบุคคล
ผู้จะมีสิทธิรับมรดกลำดับ (๑) (๓) (๔) หรือ
(๖)
  - ► ถึงแก่ความตายก่อนเจ้ามรดก
  - ► ถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้า
มรดกตาย

การรับมรดกแทนที่

- เฉพาะผู้สืบสันดานโดยตรงเท่านั้นที่รับมรดกแทนที่ได้ — บุตรชอบด้วยกม. บุตรนอกกม. ที่บิดารับรองแล้วได้
แต่บุตรบุญธรรมไม่ได้

การสืบมรดก

การสืบมรดก

● เป็นกรณีมรดกตกทอดแก่ทายาทผู้นั้นแล้วแต่มีเหตุบางอย่างทำให้ไม่ได้รับมรดก คือ

- ถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตาย
- สละมรดก

ผล - ผู้สืบสันดานสืบมรดกทายาทผู้นั้นได้

ดูมาตรา ๑๖๐๗, ๑๖๑๕ และ ๑๖๔๕

ข้อสังเกต

- สืบมรดกได้เฉพาะผู้สืบสันดานเท่านั้น ทายาทลำดับอื่นสืบมรดกไม่ได้
- ผู้สืบสันดานของทายาทโดยธรรมทุกลำดับสืบมรดกได้ทั้งสิ้น
- ผู้สืบสันดานสืบมรดกได้โดยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรง

เปรียบเทียบการรับมรดกแทนที่/สืบมรดก

● การรับมรดกแทนที่

- กรณีตาย/ถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตาย
- เฉพาะผู้สืบสันดานของทายาทลำดับ ๑,๓,๔,๖ เท่านั้นที่รับมรดกแทนที่ได้
- ต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรง

● การสืบมรดก

- กรณีถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตาย/สละมรดก
- ผู้สืบสันดานของทายาททุกลำดับสืบมรดกได้
- ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรง

คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๓๘๒/๒๕๔๔

จำเลยปลอมพินัยกรรมของเจ้ามรดก จำเลยต้องถูกกำจัดมิให้รับมรดก แต่การถูกกำจัดมิให้รับมรดก ฐานเป็นผู้ไม่สมควรนั้นเป็นการเฉพาะตัว บุตรของจำเลยซึ่งไม่ได้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกย่อมสืบมรดกต่อไปได้ เสมือนหนึ่งว่าจำเลยตายแล้วตามมาตรา ๑๖๐๓)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๖๑๑/๒๕๕๔

บุตรบุญธรรมแม้ไม่ใช่ผู้สืบสันดานโดยตรง แต่ก็มีสิทธิสืบมรดกของบุตรบุญธรรมที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดก

๓.๕ ได้รับทรัพย์มรดกของวัดกรณี

พระภิกษุมรณภาพ

เป็นกรณีพระภิกษุมรณภาพโดยมีทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างที่อยู่ในสมณเพศ และมีได้จำหน่ายจ่ายโอนหรือทำพินัยกรรมยกให้แก่ผู้ใด ทรัพย์มรดกของพระภิกษุนั้นย่อมตกแก่วัดที่เป็นภูมิลำเนาตามมาตรา ๑๖๒๓

๓.๖ ได้มาของแผ่นดินกรณีมรดกที่ไม่มีผู้รับ

กองมรดกที่ไม่มีทายาทไม่ว่าจะเป็นทายาทโดยธรรม หรือผู้รับพินัยกรรม หรือการตั้งมูลนิธิตาม พินัยกรรม ททรัพย์มรดกดังกล่าวย่อมตกได้แก่แผ่นดิน

๔. การเสียสิทธิในทรัพย์มรดก

การถูกกำจัดมิให้รับมรดก

- ๑. การถูกกำจัดเพราะยกย้าย
ปิดบังทรัพย์มรดก — ม. ๑๖๐๕
- ๒. การถูกกำจัดเพราะเป็นผู้ไม่
สมควร - ม. ๑๖๐๖

การถูกกำจัดเพราะยกย้ายปิดบังทรัพย์มรดก
มาตรา ๑๖๐๕

ทายาทที่ถูกกำจัดอาจเป็นทายาทโดยธรรมหรือ
ผู้รับพินัยกรรมก็ได้ แต่ต้องไม่เป็นผู้รับพินัยกรรม
ลักษณะเฉพาะ

- ผู้รับพินัยกรรมลักษณะเฉพาะ — ผู้ที่มีสิทธิ
ได้รับทรัพย์มรดกเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่าง ซึ่งผู้ทำฯ
เจาะจง หรือแยกไว้ต่างหากจากกองมรดก

ผลของการถูกจำกัด...

ทายาทที่ยักย้าย/ปิดบังทรัพย์สินมรดกเท่ากับหรือมากกว่าส่วนที่ตนจะได้รับจะถูกจำกัดมิให้รับมรดกเลย แต่หากน้อยกว่าส่วนที่ตนจะได้รับก็ถูกจำกัดเฉพาะส่วนที่ยักย้าย/ปิดบังไว้

ต้องนำทรัพย์สินมรดกทั้งหมดมาคิดคำนวณตามส่วนที่ทายาทจะได้รับเสียก่อน จึงจะทราบได้

ข้อสังเกต

ถ้าผู้รับพินัยกรรมลักษณะเฉพาะเป็นทายาทโดยธรรมด้วย และยักย้ายปิดบังทรัพย์สินอื่นนอกเหนือจากทรัพย์สินที่ตนจะได้รับตามพินัยกรรม ก็อาจถูกจำกัดมิให้ได้รับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม

-นาย ก. มีบุตรชาย ๒ คน คือนายหนึ่งและนายสอง ต่อมา นาย ก.ทำพินัยกรรมยกรถยนต์หมายเลขทะเบียน ๑๑๑ กทม.ให้นายหนึ่ง ขณะนาย ก.ถึงแก่ความตาย นาย ก.มี มรดกเป็นรถยนต์ดังกล่าวกับเงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท

-นายหนึ่งยกย้ายปิดบังเงิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท

ผล นายหนึ่งเป็นผู้รับพินัยกรรมลักษณะเฉพาะในส่วนของ รถยนต์จึงยังได้รับรถ แต่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกในฐานะ ทายาทโดยธรรม จึงไม่ได้รับเงิน ๑๐๐,๐๐๐ บาท

การถูกกำจัดเพราะเป็นผู้ไม่สมควร

๑. ผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่าได้เจตนา กระทำหรือพยายามกระทำให้เจ้ามรดกหรือ ผู้มีสิทธิได้รับมรดกก่อนตนถึงแก่ความตาย โดยมีชอบด้วยกฎหมาย

การถูกจำกัดเพราะเป็นผู้ไม่สมควร

๓. ผู้ที่รู้แล้วว่า เจ้ามรดกถูกฆ่าโดยเจตนา แต่มิได้นำข้อความนั้นขึ้นร้องเรียนเพื่อเป็นทางที่จะเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ ข้อยกเว้น

- อายุยังไม่ครบ ๑๖ ปี หรือเป็นคนวิกลจริต
- ผู้ที่ฆ่าเป็นสามี/ภรรยา/บุพการี/ผู้สืบสันดานของตนโดยตรง

การถูกจำกัดเพราะเป็นผู้ไม่สมควร

- อาจเกิดได้ทั้งก่อน และหลังเจ้ามรดกตาย
- ทายาทที่อาจถูกจำกัดเป็นได้ทั้งทายาทโดยธรรม และผู้รับพินัยกรรมทุกประเภท
- เป็นกรณีมีพฤติกรรมการพัวพันกับการตายของเจ้ามรดก หรือคุกคามเจ้ามรดก
- เจ้ามรดกอาจถอนข้อจำกัดตาม ๑๖๐๖ ได้

ผลของการถูกกำจัดตามม.๑๖๐๖

- ทายาทหมดสิทธิได้รับมรดกทั้งหมด
- หากถูกกำจัดก่อน – อาจมีการรับมรดกแทนที่ได้ตามมาตรา ๑๖๓๙
- หากถูกกำจัดหลัง – ผู้สืบสันดานสืบมรดกตามมาตรา ๑๖๐๗

ข้อยกเว้นตามมาตรา ๑๖๐๖ ว.๒

เจ้ามรดกอาจถอนข้อกำจัดฐานเป็นผู้ไม่สมควรได้ด้วยการให้อภัยไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

- มิได้เฉพาะถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตาย
- ไม่มีแบบ เพียงแต่ต้องเป็นลายลักษณ์อักษรและมีข้อความเป็นการให้อภัย

การตัดมิให้รับมรดก

- ▶ มีผลให้ทายาทผู้ถูกตัดหมดสิทธิรับมรดกตลอดสาย
- ▶ มีได้แต่เฉพาะทายาทโดยธรรม

การตัดมิให้รับมรดก

- โดยพินัยกรรม
  - โดยทำหนังสือมอบแก่พนักงานเจ้าหน้าที่.
- ☺ ต้องมีถ้อยคำชัดเจนให้ทราบได้ว่า จะตัดทายาทและทายาทที่ตัดเป็นผู้ใด

การถอนการตัดมิให้รับมรดก

- **ตัดโดยพินัยกรรม** — ต้องถอนโดยพินัยกรรมเท่านั้น (แบบใดก็ได้)
- **ตัดโดยทำหนังสือมอบแก่พนักงานเจ้าหน้าที่** — ถอนได้โดยทำเป็นหนังสือมอบแก่พนง.จนท.หรือพินัยกรรมก็ได้

การสละมรดก

- เป็นการเสียสิทธิในการรับมรดกโดยการแสดงเจตนาของทายาทที่มีสิทธิรับมรดกเอง
- เกิดขึ้นภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายแล้วเท่านั้น

วิธีการลดมรดก

- ๑. ทำเป็นหนังสือมอบไว้แก่พนักงาน
เจ้าหน้าที่
- ๒. ทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอม
ความ

การลดมรดก

- กรณีทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ (นำ
ม. ๘๕๐-๘๕๒ มาใช้)
  - มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่
ต้องรับผิดชอบ / ตัวแทน
  - ความแตกต่างกับสัญญาแบ่งปันทรัพย์
มรดกตาม ม.๑๗๕๐

ข้อจำกัดในการสละมรดก

การสละมรดกทำได้ต่อเมื่อเจ้ามรดก
ตายแล้ว (ม. ๑๖๑๕)

- สละมรดกล่วงหน้าไม่ได้
- ถ้าสละล่วงหน้าจะไม่มีผลใดๆ

ข้อจำกัดในการสละมรดก

การสละมรดกจะทำเพียงบางส่วนหรือทำโดย
มีเงื่อนไขหรือเงื่อนไขไม่ได้

- จะสละต้องสละทั้งหมด
- หากเป็นทั้งผู้รับพินัยกรรม/ทายาทโดย
ธรรม อาจสละในฐานะใดฐานะหนึ่งก็ได้

ผลของการสละมรดก

- สิทธิในการสืบทอดของผู้สืบสันดาน

๑. ถ้าผู้สละมรดกเป็นทายาทโดยธรรม

- ผู้สืบสันดานสืบทอดได้ตามสิทธิของตนและได้ส่วนแบ่งเท่าที่ผู้สละมรดกจะได้รับ

เว้นแต่ผู้สืบสันดานที่บิดามารดา ผู้ปกครอง

ผู้นุบาลออกสละมรดกในนามผู้สืบสันดานแล้ว

ผลของการสละมรดก

- การสละมรดกมีผลย้อนหลังไปในขณะเจ้ามรดกตาย จึงต้องดูความสามารถของผู้สืบสันดานที่จะสืบทอดในขณะเจ้ามรดกตาย

- การที่ทายาทสละมรดก ไม่ตัดสิทธิผู้สละที่จะรับมรดกแทนที่บุคคลที่ตนสละมรดก

ผลของการล้มรดก

๒. ถ้าผู้ล้มรดกเป็นผู้รับพินัยกรรม

- ผู้สละรวมทั้งผู้สืบสันดานไม่มีสิทธิรับมรดกที่สละนั้นเลยตาม ม.๑๖๑๗
- ข้อกำหนดพินัยกรรมข้อนั้นตกไป ตาม ม.๑๖๙๘ (๓)

๖. กรณีพระภิกษุ

พระภิกษุเป็นทายาท

สามารถเป็นได้ทั้งทายาทโดยธรรมและผู้รับ
พินัยกรรม

กรณีเป็นผู้รับพินัยกรรมฟ้องเรียกเอาได้

แต่ห้ามฟ้องเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกในฐานะเป็น
ทายาทโดยธรรม เว้นแต่จะสึกจากสมณเพศ และ
ฟ้องภายในอายุความ

พระภิกษุเป็นเจ้ามรดก

๑. ทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างอยู่ใน
สมณเพศ

๒. ทรัพย์สินที่ได้มาก่อน
อุปสมบท

๑ ทรัพย์สินที่ได้มาระหว่างอยู่ในสมณเพศ

สามารถจำหน่าย จ่าย โอน ได้ระหว่าง
มีชีวิต หรือทำพินัยกรรมก็ได้

ถ้าขณะมรณภาพมีทรัพย์สินและ
ไม่ได้ทำพินัยกรรมยกให้ใครก็ตกเป็น
ของวัดที่เป็นภูมิลำเนา

๒ ทรัพย์สินที่มีอยู่ก่อนอุปสมบท

ทรัพย์สินที่มีอยู่แล้วก่อนบวชเป็น
พระภิกษุสามารถจำหน่าย จ่าย โอน/ทำ
พินัยกรรมได้เสมอ

หากยังมีอยู่ขณะมรณภาพ ตกเป็นของ
ทายาทโดยธรรม

๕. ผู้จัดการมรดก

ผู้จัดการมรดกโดยคำสั่งศาล

ผู้มีสิทธิร้องขอให้ตั้ง

- ▶ ทายาท
- ▶ ผู้มีส่วนได้เสีย
- ▶ พนักงานอัยการ

ผู้มีสิทธิร้องขอตั้งผู้จัดการมรดกโดยคำสั่งศาล

ทายาท

หมายถึงทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรมที่มีสิทธิได้รับมรดกและไม่เสียสิทธิในการรับมรดก

ผู้มีสิทธิร้องขอตั้งผู้จัดการมรดกโดยคำสั่งศาล

ผู้มีส่วนได้เสีย — ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องอยู่ในกองมรดก เช่น ผู้สืบสิทธิของทายาทผู้แทนโดยชอบธรรมของผู้เยาว์ เจ้าพนักงานมรดกที่ไม่มีทายาท ผู้มีกรรมสิทธิ์รวม สามี/ภริยาไม่ชอบด้วยกม. ฯลฯ

ผู้มีสิทธิร้องขอตั้งผู้จัดการมรดกโดยคำสั่งศาล

พนักงานอัยการ

เป็นอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย
เพื่อช่วยเหลือประชาชน

เหตุที่จะร้องขอให้ตั้งผู้จัดการมรดก

๑. ทายาทโดยธรรม/ผู้รับพินัยกรรมสูญหาย หรือไปอยู่นอกราชอาณาจักร หรือเป็นผู้เยาว์
๒. ผู้จัดการมรดก/ทายาทไม่สามารถหรือไม่เต็มใจจะจัดการ หรือมีเหตุขัดข้องในการจัดการมรดก หรือแบ่งปันมรดก
๓. เมื่อข้อกำหนดพินัยกรรมไม่มีผลบังคับ

บุคคลต่อไปนี้เป็นผู้จัดการมรดกไม่ได้

- ผู้ซึ่งไม่บรรลุนิติภาวะ

- บุคคลวิกลจริต/คนเสมือนไร้

ความสามารถ

- บุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนล้มละลาย

อำนาจหน้าที่ในการจัดการทำศพ

ตามมาตรา ๑๖๔๙ มีลำดับ คือ

๑. บุคคลที่ผู้ตายตั้งไว้โดยเฉพาะให้เป็นผู้มีอำนาจจัดการศพ

๒. ผู้จัดการมรดกโดยพินัยกรรม

๓. บุคคลที่ทายาทมอบหมายให้เป็นผู้จัดการทำศพ

๔. บุคคลผู้ได้รับทรัพย์มรดกจำนวนมากที่สุด

๕. บุคคลที่ศาลมีคำสั่งแต่งตั้ง

หนทางสู่เนติบัณฑิต

